

KJAK

Læknar og fosturtøka

**D. PETUR
HØJGAARD
KOMMUNULÆKNI.**

Hoyrði orðaskiftið seinasta hósmorgun um uppskot Miðflokksins við lóg at broyta mannagongdina, tá ið um fosturtøku ræður.

Hugsi, at eg havi skilt tað rætt soleiðis, at eitt ráð av professionellum fólki skal veita tvingaða ráðgeving til kvinnur, sum ynskja fostur-tøku.

At tað ikki, so sum higartil hevur verið galdandi, skal vera ein kommunulækni, sum saman við einum serlækna í gynækologi/obstetikk skal meta um støðuna, indikationina, sum

tað eitur á læknamáli.

Tá eg mótmæli summum av tí, sum mín starvsfelagi Jenis av Rana førir fram, er tað ikki av tí, at eg ikki skilji og góðtaki hansara grund-sjónarmið viðvíkjandi fostur-tøku. Eg virði tey eisini.

Tað, sum eg haldi vera galið, er tann tvørrandi virð-ingin óvugta vegin.

Fyri tað fyrsta leggur Jenis starvsfelagar sínar, komm-unulæknar og serlæknar á Landssjúkrahúsinum undir beinleiðis at misrøkja arbeiði teirra. Hann skuldsetir lækn-arnar fyri ikki at geva nøkt-

andi ráðgeving og at benda lógina soleiðis, at samlaða úrslitið mest er at líkna við fría fosturtøku.

Hetta eru so harligir pá-standir, at teir áttu at havt sum konsekvens eina kæru á røttum stað - hjá Landslækna-num, sum er ovasti myndug-leiki í slíkum málum.

Eg meti, at læknarnir – bæði kommunulæknarnir og serlæknarnir á Landssjúkra-húsinum – røkja hendan part-in av arbeiði teirra til litar og at teir halda seg innanfyri galdandi lóggávu.

Fyri tað næsta – og tað er eftir mínum tykki meiri álvarsligt – sínir Jenis ein totalan mangul upp á virðing fyri teimum persónum, sum málið veruliga viðvíkjur.

Tað snýr seg um kvinnur, sum koma soleiðis fyri, at tær orsakað av umstøðum kring ein óætlaðan og óynsktan graviditet ikki vita sær onnur ráð enn at biðja um fostur-tøku.

Uppgáva læknans er í

slíkum føri at hyggja at samlaðu umstøðunum. Hann skal meta um og vara av fysisku og psykisku heilsuni hjá kvinnuni.

Hann er í hesi støðu lækni og ráðgevi. Avgerðina eigur kvinnan.

Tað hevur týðning, at læknin respekterar hesa avgerð og tekur hana til eftir-tektar saman við meting síni. Og at hann veitir ta hjálp og tann stuðul, sum torføra støðan krevur.

Læknin eigur í truplum málum sum hesum at vera eyðmjúkur. Hann eigur ikki leiklutin sum betrivitandi og fordømandi autoritetur. Brúk er heldur ikki fyri meting ella dómi frá prestum, sálarfrøðingum ella hvør nú kann hugsast at skula sita í tí nevnd, sum uppskot Miðflokksins umtalar.

Eg meti eg ikki, at nevnda uppskot eigur at vinna frama á tingi.

Altjóða dagur teirra, ið bera brek

Frá at vera til at bera

**TORMÓÐUR
STÓRÁ
YVIRLÆKNI**

Triði desember er av sam-eindu tjóðum settur at vera dagur teirra, ið bera brek. Tykist sum gamla orðið handikapp í hesum sambandi antin er við at verða drigið inn ella við at snikja seg innaftur í mál-burðin um brek og skerdar fòrleikar. Skuldi ikki verið neyðugt, men kanska tek-in um at vit eiga at gera nakrar málsligar tillagingar á økinum.

Tað eru seinstu mongu árin hendar stórar broyt-ingar í samfelagsins fatan av fólki, ið ber brek, og stórt arbeiði er gjørt fyri at fáa skapt neyðugu viður-kenningina fyri kravinum um javnbjóðis rættindi. Nógv, góð og fægur orð og góður vilji draga rættan vegin. Lógarbroyttingar, karmar og politiskur vilji sama vegin, og alt so avger-andi neyðugt eisini.

Tað hevur tó eisini stór-an týðning hvussu vit rúma hesum avbjóðingum í málsliga landslagnum, hetta hvussu vit umtala tað at bera brek. Her eru eisini hendar broyttingar, sum avspegla broyttan hugburð samfelagsliga. Nevnast kann, at tá ST útnevndi 1981 til altjóða ár fyri tey, ið bera brek, so varð okkara málsligi búni "ár teirra brekaðu" – avmyndandi vanliga mál-burðin (og uppfatanina) at brekaður var nakað tú vart. Snúningurin var um brekið. Tú vart brekaður. Tú vart menningartarnaður. Tú vart skizofren. Tú vart autist. Við øðrum orðum, at tú vart títt brek. Seinnu árin hava vit lært at leggja dent á alt hitt, - alt tað fólk kunnu, hóast teirra brek. Hetta má

so eisini avspeglast aftur í okkara máta at umrøða hesa viðurkenning (og hug-burðarbroyting). Tú ber eitt brek. Tú hevur eitt brek. Tú hevur menningartarn. Tú hevur skizofreni. Tú hevur autismu. Men tú ert so ómetaliga nógv annað.

Orðið brek hevur vunnið sær pláss, og tykist óneyð-ugt at grava fram aftur gamla orðið handikapp og royna at blæsa nýtt lív í tað. Men tíðin er komin til at vit lúka út í nøkrum av teimum samanhangum, sum orðið brek inngongur, og her eiga almennu myndugleikarnir altíð at ganga á odda og slóða fyri. Heitið "Ráðið fyri brekað" avspeglar gamla fatan og eigur at verða broytt til "Ráðið fyri tey, ið bera brek", Meginfelag teirra Brekaðu í Føroyum, eigur eisini at taka neyðugu stigini og kalla seg okkurt annað, t.d. Meginfelag fyri tey, ið bera brek, Ítróttarsamband fyri brekað somuleiðis til Ítrótt-samband fyri tey, ið bera brek..... osfr. Almanna-verkið í nýggjum búna má tryggja avhøvdan av "Brekdeild", "Brektoymum" "Deildin fyri sinnisveik" o.t., sum avspegla gamlan hugburð.

Kanska smálutir á leiðini, men tað hevur rættuliga stóran týðning hvussu vit seta orð á tær avbjóðingar vit arbeiða fyri at loysa.